

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1902. Andra Kammaren. N:o 30.

Onsdagen den 9 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande april.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att herr *J. V. C. Larsson* i Halmstad anmält, att han af sjukdom vore förhindrad att bevista dagens sammanträde.

§ 2.

Herr *J. J. Byström* aflemnade eu motion, n:o 185, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903, hvilken motion hänvisades till bevillningsutskottet.

Herr *A. Hedin* i Stockholm afgaf häruppå en motion, n:o 186, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 4.

Föredrogs de å kammarens bord hvilande motioner, och hänvisades dervid herrar *J. E. Bieserts* och *J. A. Sandwalls* motion, n:o 183, till Riksdagens särskilda utskott n:o 1 samt herr *E. A. Lindblads* motion, n:o 184, till statsutskottet.

§ 5.

Härefter föredrogs och bifölls herr *P. P. Waldenströms* vid gårdagens sammanträde gjorda anhållan att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa ett spörsmål.

Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjenstemän
och betjente
m. m.

§ 6.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 12, angående Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjette, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtidstillägg för år 1902 åt en del tjenstemän och betjente m. m.

I berörda utlåtande hemstälde utskottet,

I) att Riksdagen, i anledning af hvad Kongl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarna föreslagit i fråga om beviljande af anslag till dyrtidstillägg, och med afslag å utaf herrar *A. H. Göthberg* och *O. G. Eklund* i Stockholm i ämnet väckta motioner, måtte för beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjenstemän och betjente inom de olika departementen jemte dertill hörande embetsverk, kårer och stater under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1903 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nemligen:

under andra hufvudtiteln	kronor	80,000: —
» tredje	»	4,200: —
» fjärde	»	532,417: —
» femte	»	170,000: —
» sjette	»	1,200,000: —
» sjunde	»	200,000: —
» åttonde	»	450,000: —
» nionde	»	85,000: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräknande af dyrtidstillägg skulle gälla följande grunder:

1:o) Dyrtidstillägg utgår med tio procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 500 kronor.

2:o) Från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas:

a) de tjenstemän och betjente, i hvilkas aflöning ingå bostads- eller boställsförmån in natura;

b) de tjenstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,000 kronor;

c) de tjenstemän och betjente, hvilkas sammanlagda inkomster af arbete, dyrtidstillägget oberäknadt, år 1901 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 7,000 kronor;

d) de tjenstemän och betjente, hvilkas aflöningsförmåner vid nästlidet års riksdag ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

3:o) Dyrtidstillägg må allenast tilläggas tjenstemän och betjente hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder.

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjenstemän
och betjent*

*m. m.
(Forts.)*

4:o) Dyrtidstillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Der aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel, beräknas dyrtidstillägg endast å den del deraf, som utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjenstemän vid universiteten och lärare vid allmänna läroverken, i hvilkas aflöning ingå jemväl andra medel än statsmedel, dyrtidstillägg må beräknas å hela det belopp, hvar till aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå. Dyrtidstillägg må äfven beräknas å sådan inqvarteringsersättning, som vid vissa arméns truppförband utgår af kommuners medel.

5:o) Dyrtidstillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner:

lön;

tjenstgöringspenningar, deri inberäknadt häradskrifvare tillkommande tillägg till deras fasta tjenstgöringspenningar;

kontant bostads- och inqvarteringsersättning;

arfvode;

beklädnadsersättning vid armén och flottan;

med lön likställt lönetillägg; samt

dagaflöning vid armén och flottan.

6:o) Dyrtidstillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af dessa, nemligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, derest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befordrad; samt

7:o) Dyrtidstillägget anses tillhöra lönen.

II) att dyrtidstillägg i enlighet med de af utskottet föreslagna grunder jemväl måtte för innevarande år utgå till tjenstemän och vaktmästare vid vid flottans pensionskassa;

III) att, i anledning af hvad justitieombudsmannen föreslagit, Riksdagen måtte, för beredande af dyrtidstillägg enligt ofvanstående grunder åt tjenstemännen vid justitieombudsmansexpeditionen, för år 1902 anvisa ett belopp af 850 kronor, att utbetalas af riksgäldskontoret.

Vid utlåtandet var fogad reservation af herrar *Pehrson* i Törneryd, *Boström*, *Göransson*, *Larsson* i Mörtlösa, *Persson* i Tällberg, *Nylander*, *Sjö*, *Odqvist*, *Petersson* i Påboda och *Anderson* i Hasselbol, hvilka hemställt,

I) att Riksdagen icke måtte bifalla vare sig hvad Kongl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarne föreslagit i fråga om beviljande af anslag till dyrtidstillägg eller hvad i herr Göthbergs

Om dyrtids- och herr Eklunds ofvannämnda motioner blifvit i samma ämne förelägg tillägg åt en slaget;

II) att Kongl. Maj:ts förslag om dyrtidstillägg åt tjenstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa jemväl måtte af Riksdagen afslås; samt

III) att justitieombudsmannens framställning i ämnet icke heller måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan utskottets hemställan under *afdelningen I* blifvit uppläst, anförde:

Herr Pehrson i Törneryd: Jag vet allt för väl på förhand, att det ej gagnar till någonting att försöka göra en annan mening gällande än den, som uttalats af statsutskottet. Emellertid anser jag, att detta tillfälle ej bör förlöpa med mindre än att de, som hysa en annan uppfattning än Kongl. Maj:ts regering och statsutskottets pluralitet, här gifva sin egen mening till känna. I detta afseende hafva tio reservanter inom utskottet redan afgifvit ett särskildt förslag till utlåtande.

När Kongl. Maj:t vid 1900 års riksdag framlade förslag om dyrtidstillägg åt tjenstemän afslog, på sätt oss alla är bekant, Riksdagen denna Kongl. Maj:ts framställning. I den skrifvelse, hvori Riksdagen för Kongl. Maj:t tillkännagaf sitt beslut härutinnan, uttalade Riksdagen önskvärdheten deraf, att, derest vid verkställd utredning det skulle finnas vara så, att några särskilda tjenstemän eller särskilda grupper af tjenstemän med afseende å fördyrade lefnadsomkostnader vore i behof af löneförbättring, förslag derom efter utredningens afslutande af regeringen framlades för Riksdagen. Riksdagen tillkännagaf äfven i samma skrifvelse, att Riksdagen icke ansåge utredningen böra vara så ensidig, att den endast afsåge löneförbättringar, utan att utredningen äfven borde omfatta möjligheter af förbättringar i annat afseende, nemligen genom omorganisation af förvaltningen och indragning, der så kunde ske, af tjenester, som vore umbärliga. Och tilllade Riksdagen, att genom den besparing, som derigenom vunnes, kunde erhållas medel att bestrida en del af de till äfventyrs behöfliga löneförbättringarne. I det cirkulär, som Kongl. Maj:t den 25 oktober sistlidet är utfärdat till vederbörande verk och inrättningar, hvilka deri anmodats inkomma till Kongl. Maj:t med förslag till de förändringar i löneförhållandena, hvarom de kunde anse sig befogade göra framställning, har Kongl. Maj:t visserligen i öfverensstämmelse med Riksdagens sålunda uttalade önskan föreskrifvit, att vid afgifvandet af de inordrade utlåtandena icke finge förbises möjligheten att indraga öfverflödiga tjenester. Men denna punkt, vid hvilken många inom Riksdagen och helt säkert ännu flera utom densamma hafva fäst sin uppmärksamhet, står allra sist i Kongl. Maj:ts cirkulär såsom en liten bisats, med hvilken man kanske icke menat så myc-

ket. Den hade dock enligt mitt förmenande bort sättas med kursiv stil i början af cirkuläret, på det att vederbörande måtte hafva fått sin uppmärksamhet riktad derpå, att det verkligen vore Kongl. Maj:ts afsigt att göra allvar af hvad Riksdagen uttalat såsom önskvärdt.

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjenstemän
och betjente
m. m.
(Forts.)*

Nu har man emellertid ingenting att vänta för den närmaste framtiden i detta af mig särskildt berörda afseende, och deri synes mig ligga ett förhållande, som åtminstone jag från min ståndpunkt icke kan annat än beklaga.

När nu Kongl. Maj:t ånyo för Riksdagen framlagt förslag om dyrtidstillägg, så innebär detta förslag, att dyrtidstillägg skulle beviljas äfven åt sådana tjenstemän, hvilkas aflöningsstater helt nyligen reglerats eller komma att regleras vid innevarande riksdag. Utskottets majoritet har visserligen uppmärksammat detta och försökt påvisa den stora oegentlighet, som ligger deri, men detta oaktadt har utskottet, på grund af hvad i öfrigt synts utskottet skäligt och beaktansvärdt i Kongl. Maj:ts förslag, i allt väsentligt tillstyrkt detsamma.

Jag började med att säga, att jag allt för väl vet, att det är lönlöst att söka göra gällande en annan mening. Det är icke heller i sådant syfte jag nu tagit till orda, utan mitt syfte är att gifva uttryck åt den förhoppningen med afseende å framtiden, att, om det skulle visa sig, att prisen å existensmedlen komma att nedgå, hvilket efter allt att döma är nära förestående — jag vet till och med, att man i vissa afseenden skulle kunna åberopa sig på att så redan skett — Kongl. Maj:t måtte icke blott iakttaga detta vid blifvande framställningar till Riksdagen om löneregleringar, utan äfven anse tiden vara inne att upphöra med att framlägga förslag om dyrtidstillägg åt tjenstemän.

När man har staten att tillgå, är det lätt att ropa och ropa högt, att man vill hafva mer. Men låtom oss något litet kasta våra blickar utåt kring våra landamären och se till, under hvilka förhållanden befolkningen i allmänhet existerar. Gör man detta och anser man sig hafva skyldighet att tänka icke allenast på dem som skola erhålla s. k. dyrtidstillägg, utan äfven på dem som skola betala dyrtidstillägg, så vill jag påstå, att man måste finna, att detta dyrtidstillägg icke är befogadt.

Jag skulle kunna säga mycket mera till stöd för min uppfattning, men af skäl, som jag redan anført, inskränker jag mig till det nu sagda och ber att på grund af detsamma och hvad i reservationen anförts få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af mig med flere dervid fogade reservation.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister: Herr grefve och talman, mina herrar! Då kammaren går

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjenstemän
och betjente
m. m.*

(Forts.)

att fatta sitt beslut i denna fråga, ber jag kammaren besinna och be-
hjerta, att det beslut kammaren fattar kommer att på det närmaste
och kännbaraste beröra tusentals hem hela landet öfver. För det vida
öfvervägande flertalet af dessa hem beror det af Riksdagens beslut,
om detta år skall blifva ett betryckets år, eller om familjefadern skall
kunna gå till sitt arbete i medvetandet att han bereder de sina en
sorgfri tillvaro eller åtminstone, att hans aflöning skall förslå härtill
något så när i den mån han vid aflöningens tillträdande ansåg sig ega
grundad anledning påräkna. Riksdagens beslut i föl om beredandet
af ett dyrtidstillägg mottogs med glädje och tacksamhet öfver hela
landet. Vare det långt från mig att säga, det icke svenska staten
väl och omsorgsfullt sörjer för sina tjenare. Detta erkänna dessa för
visso. Men att arbetsgifvaren, vare sig denne är staten eller enskild
person, vid en för hans arbetstagare bekymmersam tidpunkt ingriper
med särskilda åtgärder för att lätta bekymrens börda kan icke annat
än stärka bandet dem emellan samt i sin mån bidraga till att tjenarne,
här statstjenarne, sköta sina sysslor med ökad nit och lifsmod, otvif-
velaktigt till stor fromma för det allmänna.

Nu medgifver utskottet, att den fördyrade tiden ännu fortfar,
och äfven reservanterna medgifva detta, då de säga, att »prisstegringen
otvifvelaktigt nu kan anses hafva nått sin höjd», ehuru de på samma
gång antaga, att »en återgång till lägre priser kan emotses såsom nära
förestående». Hvad detta sista antagande beträffar, tager jag mig
friheten erinra derom, att, då statsutskottet i föl vid samma tid på
året som nu yttrade sig i dyrtidstilläggsfrågan, utskottet sade, att
»prisstegringen nu synes hafva nått sin höjd och en återgång till
lägre priser torde kunna antagas vara nära förestående». Under det
år som derefter förflutit har emellertid denna återgång ej inträffat,
och jag måste bekänna, att jag just icke kan se några tecken, som
göra det för mig särskildt sannolikt, att återgången skall inträffa un-
der den tid af knappt nio månader, som återstår af det år, för hvilket
dyrtidstillägget är afsedt att utgå. Derom kunna emellertid hvarken
herrar reservanter eller jag något veta, och det förefaller mig därför
som om det skulle vara säkrast att hålla sig till de förhållanden, som
nu äro för handen. Dessa utvisa icke någon nedgång i lefnadskost-
naderna, sedan förra dyrtidstillägget beviljades. För visso har också
den stora personal, som då kom i åtnjutande af dyrtidstillägg, gjort
sig förhoppningar, som de ansett säkra, att dyrtidstillägg äfven i år
skulle komma att utgå. Det är lätt att föreställa sig, med hvilka
känslor af smärtsam öfverraskning dessa många skulle mottaga bud-
skapet om att dyrtidstillägg icke beviljats. För att ett sådant steg
skall tagas, måste för visso mycket starka, mycket talande skäl före-
ligga. Derom torde alla vara ense. Hvilka äro då de skäl, som
herrar reservanter anfört för sitt afslagsyrkande?

I första rummet torde då komma det, som den siste ärade tala-
ren erinrade om, eller att en enventuel löneförbättring icke ansetts

böra utgå under form af ett tillfälligt dyrtidstillägg och utdelas öfver lag till vissa tjenstemannakategorier, utan böra framgå såsom resultat af en efter verkställd utredning skedd undersökning i hvarje särskildt fall, på det att Riksdagen med stöd af denna utredning kunde komma i tillfälle att göra de ändringar i staterna, som kunna finnas i särskilda fall af behovet påkallade. Förutsättningen för att en löneförbättring äfven under denna form skall kunna komma till stånd måste väl ändock vara, att den inträdda stegringen i lefnadskostnaderna visat sig vara af stadigvarande art. Om icke så blifver fallet, förmodar jag, att någon löneförbättring ej kommer till stånd. Men nu har Kongl. Maj:t i cirkulär af den 25 oktober 1901 just anbefalt en sådan detaljerad utredning. Kommer på grund af denna utredning en reglering af flere eller färre stater eller en löneförbättring för enskilda tjenester till stånd, är det naturligtvis meningen, att den skall gälla för en obestämd framtid. Det förefaller mig därför, som om herrar reservanter från sin ståndpunkt icke borde ha något att erinra mot, att Kongl. Maj:t, innan någon definitiv lönereglering i större eller mindre omfattning föreslagits, ansett sig böra föreslå endast provisoriska åtgärder för ett par år, nemligen detta och det nästförflutna.

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjenstemän
och betjente
m. m.
(Forts.)*

Kommer man så fram till nästa år, får man ju en ännu säkrare och tillförlitligare grund, på hvilken man kan basera sitt omdöme om prisstegringens stabilitet, än den man nu har.

Reservanterna ha mot det nyssnämnda cirkuläret erinrat, att Kongl. Maj:t icke framlagt någon gemensam plan för de förändrade anordningar, som skulle medgifva en förenkling i förvaltningen och deraf följande möjlighet till indragning af en del tjenester. Kongl. Maj:t har dock anbefalt vederbörande embetsverk »att taga under öfvervägande, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjenester, som genom de förändrade anordningarna kunde undvaras». Det förefaller mig knappast ha varit möjligt för Kongl. Maj:t att i förväg ingå på närmare detaljer dervidlag. Huruvida en tjänst skall kunna indragas eller ej, det beror på en ytterst sorgfälligt utredning af alla på frågan inverkan omständigheter; och en sådan utredning skall ju nu komma till stånd. Att, såsom den siste talaren anmärkte, detta uppdrag, som gifvits åt embetsverken, kommit att få sin plats i slutet på det för öfrigt ganska korta cirkuläret, lär ej kunna på något sätt inverka. Ty embetsverken ha skyldighet att åtyda Kongl. Maj:ts befallningar, vare sig att dessa meddelas i början eller slutet af vederbörande kongl. bref.

Reservanterna ha vidare erinrat om ett yttrande af 1900 års statsutskott, nemligen att ett dyrtidstillägg skulle kunna bereda svårigheter för genomförandet af löneregleringarna för de stater, för hvilka sådana regleringar då voro under utarbetande; och reservanterna ha ansett sig vinna bekräftelse på den af statsutskottet uttalade farhågan af hvad som förekommit vid denna riksdag i sammanhang

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjenstemän
och betjente
m. m.
(Forts.)*

med vissa, af Kongl. Maj:t föreslagna löneregleringar. Reservanterna befara, att sådana svårigheter skulle kunna yppa sig vid nästa års riksdag, då antagligen åtskilliga löneregleringar föreligga till pröfning; och de ha då ansett det säkrare, att något dyrtidstillägg för innevarande år ej beviljades. Ja, svårigheter kunna ju yppa sig beträffande alla frågor, men jag är alldeles öfvertygad om att Riksdagen mycket lätt kan reda sig med dessa nu omnämnda svårigheter. Jag ber att få erinra om att statsutskottet i det nu föreliggande betänkandet har bland undantagen från rätten till åtnjutandet af dyrtidstillägg upptagit de tjenstemän och betjente, »hvilkas aflöningsförmåner vid nästlidet års riksdag ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande». Och vidare säger utskottet i sin motivering: »Då utskottet emellertid icke ansett sig kunna motsätta sig dyrtidstillägg för innevarande år, har detta skett endast under förutsättning, att för framtiden dyrtidstillägg icke ifrågasättes för tjenstemän och betjente, hvilka uppbära aflöning från stater, hvilka ny- eller omreglerats efter det dyrtidstillägg börjat att af Riksdagen beviljas». Hvad beträffar de farhågor, som grundats på hvad som förekommit i sammanhang med de i år föreslagna löneregleringarne, ber jag att få erinra om att, hvad de två största af dessa beträffar, nemligen löneregleringarne för post- och telegrafstaterna, Riksdagen i fråga om dem redan fattat beslut. I fråga om dem har det förekommit, att den komité, som i första hand utarbetade förslagen till desamma, hade yttrat, att, om framdeles dyrtidstillägg förekomme, borde den fastställda löneregleringen ej utgöra något hinder för de tjenstemän, hvilkas löner blifvit reglerade, att äfven komma i åtnjutande af dyrtidstillägg. Detta komiténs yttrande citerades äfven af vederbörande departementschef. Då emellertid denna lönereglering gäller först från år 1903, kunde ej något beslut i denna fråga förekomma, men statsutskottet uttalade i sin motivering, att något dyrtidstillägg ej borde ifrågakomma för stater, hvilka varit föremål för fullständig lönereglering. Detta utskottets betänkande är bifallet af Riksdagens båda kamrar, och uttalandet i fråga kommer således att ingå i Riksdagens skrifvelse. Riksdagen har följaktligen fastslagit ett prejudikat i denna väg. Nog kommer Riksdagen nästa år att ha fullkomligt fria händer vid pröfningen af löneregleringarne; och jag är alldeles öfvertygad derom, att Riksdagen ej låter på något sätt fränhända sig sin handlingsfrihet i detta afseende.

Från denna synpunkt sedt, bör det ej finnas några betänkligheter, liksom ej heller från öfriga synpunkter, och vågar jag därför hoppas, att kammaren skall behjerta de starka skäl, som tala för dyrtidstilläggen och äfven för att i år bevilja dessa dyrtidstillägg.

Herr Göthberg: Säsom herrarne torde finna, har jag i anledning af den kongl. propositionen om dyrtidstillägg åt vissa statens tjenstemän och betjente aflemnat en motion, som går ut på att vissa

sådana tjenstemän och betjente, som icke i den kongl. propositionen äro upptagna, äfven skulle komma i åtnjutande af dyrtidstillägg. Motionen gäller nemligen dessa, som ha bostadsförmån in natura. Det kanhända synes något djerft af mig att taga till orda i denna fråga, helst som ingen enda af statsutskottets ledamöter kunnat ansluta sig till min motion; och utsigterna att vinna något i denna kammare kunna ej vara stora, då flertalet af dess utskottsledamöter hafva ställt sig på den rena afslagsständpunkten såväl hvad beträffar Kongl. Maj:ts proposition som de af mig och herr Eklund afgifna motionerna. Jag skall dock be att med några ord få tillkännagifva min åsigt i frågan eller närmare motivera, hvarför jag framkommit med min motion.

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjenstemän
och betjente
m. m.
(Forts.)*

Det yttrades helt nyss från statsrådsbänken, att det beslut, som Riksdagen förra året fattade i dyrtidstillägsfrågan, väckt allmän tillfredsställelse. Jag vågar dock i någon mån bestrida rigtigheten af ett sådant påstående, ty jag har mig bekant, att på ganska många håll detta beslut, sådant det af Riksdagen fattades, väckt ganska stort och, jag vågar säga, äfven delvis berättigadt missnöje. Herrarne torde erinra sig, att Kongl. Maj:t hade framkommit med förslag om dyrtidstillägg såväl åt de tjenstemän och betjente, som voro i saknad af bostadsförmån in natura, som åt dem, som hade denna förmån. Kongl. Maj:t hade dock gjort någon åtskilnad mellan dessa båda kategorier, hvad procentsiffran beträffar. Statsutskottet ville dock ej gå in på detta Kongl. Maj:ts förslag, utan strök helt enkelt bort dessa, som hade bostadsförmån in natura, samt sänkte procenten för de öfriga. Jag tog mig friheten att vid det tillfälle, då frågan förevar i kammaren, begära ordet och påpeka detta tillvägagående, som jag ansåg skola medföra ett missförhållande; och jag tog mig äfven friheten att något framhålla, huru jag tänkt mig, att denna fråga borde lösas. Men det var ju helt naturligt, att vid detta tillfälle det icke var någon tänkbar möjlighet att få mitt förslag fram, och därför tänkte jag nu i år, att det skulle vara möjligt att, då Kongl. Maj:t icke i år vågat sig på, om jag så får säga, att föreslå dyrtidstillägg åt dessa tjenstemän och betjente, som ha bostadsförmån in natura, få igenom frågan på motionsvägen. På det sättet skulle äfven utskottet beredas tillfälle att i tid taga frågan under öfvervägande.

Nu har, som sagdt, statsutskottet ändock icke ansett sig kunna ens i någon mån gå in på mitt yrkande. Hvad nu anledningen dertill må vara, är icke så godt att säga. Statsutskottet försöker visserligen att så motivera sitt förslag, att man skall få den uppfattningen, att det är fullkomligt rättvist. Dock må det icke förtyckas mig, om jag hyser den åsigten, att statsutskottet intagit den ståndpunkten: antingen rent bifall till Kongl. Maj:ts förslag eller rent afslag å det samma. Statsutskottet föreställer sig, att om man bifölle något annat förslag, skulle det liksom krängla bort frågan.

För min del kan jag dock icke åtnöja mig med statsutskottets förslag, ty hvad statsutskottet egentligen framhållit såsom det hufvud-

Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjenstemän
och betjente
m. m.
Forts.)

sakligaste skälet för att statsutskottet icke kunnat bifalla min motion är, att det anser, att det väsentligen är bostadshyrorna, som stigit på den senare tiden. Jag vill icke förneka, att bostadshyrorna i någon mån, ja, rent af i afsevärd mån, stigit här i Stockholm och åtskilliga andra större städer, men, jag ber att på samma gång få framhålla, att på landsbygden och i de mindre städerna hyrorna *icke* hafva stigit så synnerligen mycket mer än prisen på lifsförnödenheter. Det är herrarne alla väl bekant, hurusom på grund af det nu rådande tullsystemet prisen på åtskilliga lifsförnödenheter, för att icke säga nära nog allt hvad man förbrukar, stigit i afsevärd mån. Under sådana förhållanden tror jag icke det kan vara riktigt att hålla sig endast till bostadshyrorna och säga, att blott eller hufvudsakligast dessa stigit.

Vidare vill jag framhålla en omständighet just i afseende å de smärre löntagarne, »betjente», i synnerhet på landsbygden och, för att taga ett exempel, banvakterna — en klass som jag tagit mig friheten att särskildt vidröra i min motion — och många med dem likställda. Det torde vara klart för litet hvar, att bostadshyran för dessa icke stigit i så hög grad, att det skulle gå an att beröfva dem allt dyrtidstillägg. Ty de bostäder dessa hafva eller hålla sig med — huru man vill kalla det -- äro af så anspråkslös natur, att de i allmänhet ej bestå af mer än ett rum och kök. Dessa bostäder kunna ej representera så högt pris — det är ju naturligt — att enbart förmånen af att hafva en sådan bostad fri skulle betyda, att man är så väl ställd hvad aflöningsförhållandena beträffar, att man icke behöfver något lönetillskott. Då må man ej klandra, att åtskilliga af dessa lägre tjenstemän och betjente känna ett djupt missnöje, när de se, att 7,000 kronors-männen, därför att dessa *icke* hafva bostad in natura, skola få dyrtidstillägg, under det att de sjelfva, som med sin lilla inkomst af 7—8 hundra kronor om året ha ganska stor möda att draga sig fram, icke skola få dyrtidstillägg. Under sådana förhållanden får man ej undra på — det säger jag ännu en gång -- att det uppstår stort, jag skulle vilja kalla det berättigadt missnöje bland dessa lägre tjenstemän och betjente.

Jag har äfven framhållit såsom exempel i min motion rektorerna vid elementarläroverken. Nu har utskottet visserligen der vid lag funnit det i någon mån tveksamt till och med, huruvida dessa borde ha ens något dyrtidstillägg, men utskottet har i allt fall tillstyrkt dyrtidstillägg äfven för dem. Jag skulle kunna framhålla många exempel på huru förhållandena äro bland dessa. Jag skall dock stanna vid endast ett exempel. Det är från en af våra landsortsstäder, der staden icke håller rektorn vid elementarskolan med bostad, hvilket staden dock är skyldig att göra, utan i stället lemnar honom ett hyresbidrag af 800 kronor pr år. Rektorn hyr sig nu en bostad för 600 kronor och har följaktligen 200 kronor sig till godo. Han får ett dyrtidstillägg af 350 kronor, således står han 550 kronor bättre

än de af sina kolleger, som ha bostadsförmån. Detta är, som nämnt, bara ett enda exempel.

Dessutom tillkommer, mina herrar, den omständigheten, att det är egentligen de äldre tjänstemännen, som ha fått börja med relativt små löner, som ha bostadsförmån in natura, under det att de yngre — åtminstone en hel del af dem — ha ersättning för bostad. Nu blir således följden, att de yngre tjänstemännen få dyrtidstillägg; de yngre, med liten, kanske ingen familj alls, de få dyrtidstillägg, men de äldre, som under årtal hafva dragit sig fram med en ringa lön och som kanske hafva stora familjer att försörja, de få *icke* något dyrtidstillägg. Jag hemställer till herrarne, om detta är att döma rättvist i denna fråga, om man verkligen lagt sig viun om att i någon mån försöka skipa rättvisa.

Då nu dertill kommer, att de, som på grund af andra omständigheter — de må nu vara af det ena eller andra slaget — icke lida någon egentlig brist eller, noga räknadt, icke äro i behof af sådant tillfälligt lönetillägg, nemligen dessa, som ha inkomster af kapital, då äfven dessa intill ett ganska högt belopp få dyrtidstillägg, under det att de mindre löntagarne, såsom jag nyss nämnde, blifva utan sådant, kan det väl icke förvåna herrarne, att det har väckt allmänt och berättigadt missnöje bland ganska många af statens tjänstemän och betjente, att Riksdagen lemnat dyrtidstillägget på sätt den gjort.

Det har förvånat åtskilliga, att jag har intresserat mig så mycket för denna fråga. Jag ber därför att få säga, att mitt intresse för denna fråga är endast det, att jag anser, att om Riksdagen skall besluta om lönetillskott i form af dyrtidstillägg, må Riksdagen väl betänka, att detta dyrtidstillägg fördelas så rättvist som möjligt — jag vill icke säga *fullt* rättvist, ty jag tror, att det ej ligger i mensklig förmåga att göra det, men jag anser, att man bör göra det så rättvist som det möjligen står till. Så till vida är jag intresserad i denna fråga.

För öfrigt må jag erkänna, att jag lutar åt den åsigten, att, om ej någon ändring i rigtning mot ett bifall till min motion kan ske, om en rättvisare fördelning af dyrtidstillägget, då vore det klokare och bättre att icke gifva något dyrtidstillägg alls.

Herr talman, jag vill för närvarande ej göra något yrkande, då jag mycket väl förstår, att min motion här icke har någon som helst utsigt till framgång.

I detta anförande instämde herrar *Jansson* i Edshäcken, *Biesert*, *Ericsson* i Ahlberga, *Johansson* i Öija, *Olofsson* i Digernäs och *Kvarnzelius*.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen gaf propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan, *dels* ock på afslag a berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Pehrson i Törneryd med flere afgifna, vid utlåtandet i denna del fogade reserva-

Om dyrtidstillägg åt en del tjänstemän och betjente m. m.
(Forts.)

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjenstemän
och betjente
m. m.
(Forts.)*

tionen; och fann herr talmannen sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl och företogs efter följande nu anslagna, af kammaren godkända proposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i första afdelningen af utskottets förevarande utlåtande n:o 12, bifaller den af herr Pehrson i Törneryd med flere afgifna, vid utlåtandet i denna del fogade reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 140 ja mot 73 nej; och hade alltså kammaren fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

I fråga om *afdelningen II*, som härefter föredrogs, yttrade

Herr Pehrsson i Törneryd: Herr talman! Med anledning af det beslut kammaren nyss fattat, får jag framställa yrkande om afslag å punkt II i detta utskottets utlåtande och bifall till motsvarande punkt i reservationen.

Vidare anfördes ej. Kammaren afslog utskottets hemställan och biföll den af herr Pehrson i Törneryd med flere afgifna, vid utlåtandet i denna del fogade reservationen.

Sedan härefter utskottets under *afdelningen III* gjorda hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Pehrson i Törneryd: Af samma anledning, som nyss nämndes, ber jag att få framställa yrkande om afslag jemväl å utskottets hemställan i punkt III och bifall till motsvarande punkt i reservationen.

Vidare yttrades ej. Kammaren afslog utskottets hemställan och biföll den af herr Pehrson i Törneryd med flere i förevarande hänseende afgifna reservationen.

§ 7.

Härefter föredrogs hvart för sig och blefvo af kammaren godkända bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ny tariff å taran för inkommande utländska varor; och

n:r 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 62, angående upphörande af den Stockholms stads brandförsäkringskontor förunnade frihet från afgift och kontribution.

§ 8.

Ang. förslag
till jagtlag.

Å föredragningslistan fans vidare uppfördt lagutskottets utlåtande n:o 33, i anledning af väckt motion med förslag till jagtlag.

Lagutskottet hade till förberedande behandling mottagit en inom Första Kammaren af herrar friherre *J. Gripenstedt*, *H. Tamm*, *M. Unger*, *G. Björlin*, *F. O. Bremberg* och *H. Hedenstierna* väckt motion, n:o 2, hvari hemstälts, att Riksdagen ville för sin del antaga ett i motionen infördt förslag till jagtlag.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motion, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета nytt förslag till jagtlag och dervid äfven taga under öfvervägande, om och i hvad mån bestämmelser angående jagtmärke lämpligen kunde meddelas, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag till lagstiftning i ämnet, hvartill förhållandena ansåges föranleda.

Reservation hade af herrar *Nilsson* i Skärhus och *Andersson* i Backgården afgifvits emot de delar af utlåtandet, hvilka afsåge bestämmelser om jagtmärke.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

herr *Nilsson* i Skärhus, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då nu denna jagtlag åter föreligger till behandling af Riksdagen, skall jag för min del be att få göra ett par erinringar, på samma gång jag ber att få yrka afslag å den af utskottet föreslagna skrifvelsen.

För några år sedan väcktes af mig och en annan dåvarande ledamot af kammaren en motion, hvari vi begärde, att å all kronans odisponerade mark jagträtten skulle utarrenderas för att på sådant sätt inbringa staten inkomst i stället för att den, såsom nu, är upplåten åt Konungen, landshöfdingarna med flera vissa andra vederbörande, hvadan staten icke skulle få den ringaste inkomst deraf. I anledning af vår motion blef en komité tillsatt, hvilken utarbetade ett förslag. Men detta förslag gick icke i den rigtning, som vi i vår motion angifvit, utan det innehöll hufvudsakligen bestämmelser, som skulle ha blifvit betungande för det stora flertalet jagträttsegare, enär

Ang. förslag
till jagtlag.
(Forts.)

den jagträtt, som dessa för närvarande hafva, derigenom skulle blifvit inskränkt. De önskemål, som vi i vår motion framställt, hade sålunda lemnats utan afseende.

När dessa af komitén förordade bestämmelser sedermera upptogs i ett förslag ifrån Kongl. Maj:t, blef detta förslag af Andra Kammaren afslaget. Det innehöll nemligen bestämmelse om att jagtpass eller jagtmärke skulle erfordras för att i vissa fall få idka jagt. Der- efter framkom Kongl. Maj:t i fjol med ett förslag till jagtlag, hvori jagtpass eller jagtmärke icke föreslogs, och detta förslag antogs af Andra Kammaren, men blef af Första Kammaren afslaget.

I år har af åtskilliga ledamöter i Första Kammaren väckts en motion, hvori begäres, att 2 § i deras förslag skulle erhålla följande lydelse:

»Kronans jagträtt å dess hägnade jagtparker och djurgårdar, å jord, hörande till de kongl. lustslotten och andra till Konungens disposition ställda lägenheter, å kungsgårdar, kronoparker och all annan kronan tillhörig odisponerad jord, äfvensom å häradsallmänningar utöfvas af Konungen sjelf och chefen för hans hofjägeristat jemte dem, som vid sådana tillfällen äro följaktiga. Å nämnda områden, med undantag af dem, som äro ställda till Konungens disposition, må jagt idkas jemväl af medlem af kongl. huset, af chefen för domänstyrelsen samt af landshöfdingarne, hvar och en inom sitt län, jemte dem, som dessa personer åtfölja, äfvensom af de vid skogsstaten och skogsläroverken anställda tjänstemän, hvar inom sitt tjänstgöringsområde. Betjente vid skogsstaten och skogsläroverken ege att å de områden, som i denna paragraf afses och stå under deras bevakning, idka jagt efter skadliga rofdjur samt, med domänstyrelsens för viss tid eller tills vidare lemnade tillåtelse, äfven efter annat villebråd eller visst slag deraf.»

Således ingen utarrendering alls af kronoegendomar, utan i stället i en följande paragraf är föreslaget, att jagtmärke skall införas. Jag anser, att detta jagtmärkes kostnad skulle blifva en alltför stor tunga för den svenska allmogen, som är van vid att *utan vidare* få utöfva den jagträtt, som tillkommer den enligt lag. Men efter de bestämmelser, som anges i detta förslag, skulle den totalt beröfvas denna rätt, för så vidt därför icke erlades en särskild skatt i form af afgift för jagtmärke. Kommunen skulle visserligen kunna bestämma, om jagtmärke skulle erfordras eller icke. Men då kommunen egde besluta en afgift för jagtmärke till belopp af minst fem, högst femton kronor, som skulle tillfalla kommunens kassa, skulle följden af ifrågasvarande stadgande snart nog kunna blifva, att jagtmärke infördes i alla kommuner och att afgiften för detsamma sprunge upp till *högsta* beloppet, femton kronor, och det tror jag skulle bli mycket betungande och i synnerhet mycket ledsamt för dem, som vilja begagna sin gamla odalmannarätt att sjelfva med sina vänner få jaga å egen mark utan jagtmärke.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka afslag å hela skrifvelse-
förslaget.

Ang. förslag
till jagtlag,
(Forts.)

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman, mina herrar! Lagutskottet har föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvari begäres, att man skulle i jagtlagen införa ett stadgande om jagtmärke, och detta är, så vidt jag kan förstå, en ny skattelag, hvars tillämpning skulle komma att bero på huruvida kommunerna ville bestämma införandet af dylikt jagtmärke eller icke. Det kan ju synas, att det borde vara välbetänkt att nu i dessa bistra tider se till, att de fattiga landtkommunerna genom den föreslagna lagen må kunna få några kronor i inkomst. Och man torde då kunna anmärka, att det vore olämpligt, att personer ifrån landsbygden icke delade lagutskottets uppfattning.

Om man först läser igenom klämman, finner man der, att utskottet förordar införandet af jagtmärke, och ser man vidare efter i motionen, hvilka som egentligen skola bära dessa jagtmärken, så finner man i 17 § af det deri antagna lagförslaget, att meningen är, att en hel massa personer skola vara befriade från att lösa jagtmärke. Derjemte lemnar ock samma paragraf kommunerna fritt att besluta, i hvilka särskilda fall befrielse ifrån jagtmärke derutöfver bör medgifvas. När jag läste denna paragraf, trodde jag, att det icke skulle finnas några flere undantag än de många deri upptagna. Men så läste jag igenom motiveringen och fann då på sid. 16, att äfven jordegare skulle undantagas. De skulle, enligt motionärernas förslag, i allmänhet vara skyldiga att lösa jagtmärke, men, så vidt jag kan förstå, har lagutskottet i sin motivering på sid. 16, andra stycket befriat dem derifrån. Således återstå, så vidt jag kan finna, inga flere, som skulle vara skyldiga att lösa jagtmärke, än utländingar. Men icke lär det vara af behovet påkalladt att skrifva till Kongl. Maj:t för att få en jagtlag i sådant syfte. Då vore det väl bättre att skrifva till Kongl. Maj:t med begäran att få en lag, hvari man ålade *sågfilar* att lösa jagtmärke, ty på det sättet tror jag, att man skulle få in mera pengar åt kommunerna än genom att bifalla det här förslaget. Om man afsåge att *omöjliggöra* all jagt för de mindre jordbrukarne, då skulle jag erkänna, att det vore ett motiv för ett skrifvelseförslag, ehuru ett motiv, som jag icke kan gilla. Men om det också vore så, att man föresloge en skrifvelse i detta syfte, ber jag att få påpeka, att det derförutan redan är sörjdt därför, ty af § 10 i motionärernas förslag kan man mycket väl finna, att det skulle vara alldeles omöjligt för de mindre jordbrukarne att idka jagt, för så vidt de icke vore, så att säga, durchdrifna lagöfverträdare; för de laglydiga ginge det icke. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på punkt 1 i nämnda paragraf, som har följande lydelse: »Hvar, som under idkande af loflig jagt sårar villebråd så, att det faller å annans jagtområde inom ett hundra meter från gränsen, må tillvarataga och behålla villebrådet.» Således,

*Ang. förslag
till jagtlag.
(Forts.)*

om en hemmansegare är i skogen på jagt och dervid skjuter ett villebråd, utan att det dödas på fläcken, och om det då är ett sådant villebråd, som springer på fyra fötter och därför kommer in på grannens område, då måste han ha en landtmätarekedja med sig för att mäta ut och ta reda på huruvida villebrådet befinner sig inom ett hundra meters afstånd ifrån gränsen eller icke. Detta kan ju gå för sig, ehuru det är förenadt med allt för stort besvär, då det t. ex. gäller ett villebråd, som är värdt 75 öre eller 1 krona. Men derjemte kan den svårigheten inträffa, att han icke får reda på råskilnaden. Ty om denna icke blifvit uppgången på en 30 år, så är det gifvet, att en jägare icke kan ha reda på den. Då hemställer jag till herrarne, hvad man skall göra, när man är i valet och qvalet: om man skall låta villebrådet ligga, eller olagligen taga det med sig. Jag vet icke, huru många jägare, som skulle vara hågade att låta villebrådet ligga, men jag tror icke, att det är många; jag har åtminstone icke hört talas om att någon lemnat villebrådet qvar, därför att det legat på grannens områden.

Enahanda är förhållandet med följande bestämmelse i detta moment af paragrafen, der det gäller jagt efter elg och andra högdjur. Sarar jag en elg, så att han faller å annans jagtområde, har jag enligt detta moment visserligen rättighet att bortföra den, men först måste jag då skaffa mig två ojäfviga vittnen. Dermed är det dock ej nog. För att få taga elgen måste jag också veta, hvar gränsskilnaden är, ty det är något, som vittnena i allmänhet icke kunna intyga. För att få klarhet i saken kanske jag då får gå en eller en och en half mil till den persons hemvist, som eger skogstrakten, och ta honom med mig till den plats, der elgen ligger. Vi få då tvista om hvar råskilnaden är, och lyckas vi icke komma öfverens, måste vi skriva till Konungens befallningshafvande med begäran om förordnande för landtmätare, som går upp råskilnaden. Här af kunna herrarne således se, att om vi få dylika orimliga jagtlagar, så är det omöjligt att efterleva dem.

Jag tror således icke, att det är skäl att hålla på och lappa på lagen i det syfte, som här föreslagits. Med anledning här af ber jag, herr talman, att få yrka afslag å skrivelseförslaget.

Herr Trolle: Herr grefve och talman, mina herrar! Då ingen af lagutskottets ledamöter synes vilja yrka bifall till den skrivelse, hvarom en stor majoritet inom utskottet enat sig, skall jag taga mig friheten att göra det. Jag skall göra det endast med några få erinringar i anledning af de uttalanden, som här gjorts.

Jag vill då säga, att jag möjligen kan tänka mig, att det kan befinnas olämpligt att utsträcka jagträtten å kronomark i den grad, 2 § af föreliggande lagförslag angifver.

Äfvenså förstår jag visserligen, att man i allmänhet i afseende på en lagstiftning sådan som denna kan vara tveksam, huru långt man bör gå, då i densamma fråga är om förhindrande

och bestraffande af ett brott af så särdeles specifik art som s. k. krypskytte.

*Ang. förslag
till jagtlag.
(Forts.)*

Jag kan möjligen också förstå, att man reflektionslöst vid första påseendet häpnar inför en sådan nyhet i vår lagstiftning som bestämmelsen om jagtmärke. Jag tror dock, att, om man kan och — framför allt — vill för sig sjelf klargöra innebörden af det nyss i kammaren påpekade s. k. intrånget i eganderätten, som skulle uppstå genom införandet af den föreslagna bestämmelsen om jagtmärke, och om man vill höra på de från utlandet konstaterade lyckliga resultaten af lagbestämmelser i denna anda, det icke skall finnas många i denna kammare, som våga förneka, att detta s. k. intrång är icke ett intrång, utan skydd för jordeganderätten och i allt fall vida mer att föredraga än det intrång, som på hvarenda fläck af Sveriges jord jordegaren är utsatt för och som består uti ett olofligt jagande på hans mark, ett intrång, om hvilket man väl borde ega rätt hoppas, att alla goda krafter kunde enas i sökandet att sätta lämpliga försvarsåtgärder.

En annan fullt förklarlig synpunkt, som många gånger, då jag tänkt på dessa frågor, gjort mig något betänksam, är, huruvida en lagstiftning, sådan som denna, lämpligen kan åstadkommas för landet i dess helhet, för ett land med så olika naturbeskaffenhet i olika delar som Sverige.

I hithörande afseenden inser jag mycket väl, att man kan hysa olika meningar om hvad som är det rätta. Men att som Herr Nilsson i Skärhus säga, att man hellre bör helt afslå utskottets hemställan än att låta dessa frågor komma under mera kompetenta myndigheters pröfning, anser jag dock vara ett kortsynt och otillbörligt negligerande af andras på öfvertygelse grundade åsikter.

Jag får i öfrigt bekänna, att jag ifrån *min* ståndpunkt skulle kunna rigta några erinringar emot mycket af hvad utskottet anfört i sin motivering, men då lagutskottets majoritet i hvarje fall har ställt sig på den lofvärda ståndpunkten att erkänna rättmätigheten utaf motionärernas syfte, och då man billigtvis icke kan förneka, att det må stå hvar och en fritt att vid det slutliga afgörandet göra de framställningar och erinringar, som finnas skäligen, afstår jag från att nu ytterligare upptaga kammarens tid. Af dessa skäl och då jag för min del är af den åsigten, att frågans lösning är af synnerligt stor vikt, och jag dessutom hyser den respekt för andras åsikter, att jag önskar att saken ses äfven från de synpunkter, jag icke kan gilla, är det jag, herr grefve och talman, här yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Häri instämde friherre *De Geer*.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning af den siste ärade talarens anförande. Om han fattade mitt yttrande om lagutskottets motivering så, som om jag skulle ha uttalat något klander mot denna motivering, får jag säga, att detta

Ang. förslag till jagtlag.
(Forts.) alldeles icke var min mening. Ty jag gillar lagutskottets ståndpunkt deruti, att man vill frikalla jordbrukare ifrån att lösa jagtmärke, och jag gör det så mycket hellre, som det ofta hiänder, att jordbrukare, ehuru de icke äro jägare, dock kunna vara behof af att förlöjla vissa djur, nemligen rofdjur, som komma allt för nära deras gårdar. Och om en jordegare derunder skulle af vederbörande anträffas i skogen utan jagtmärke, skulle det kunna hända, att han blefve ansedd såsom den der utöfvar olofligt skytte.

Herr Gussing: Herr talman, mina herrar! Jag har inom utskottet icke reserverat mig mot det beslut, utskottet fattat, och detta därför att jag är öfvertygad om att vår jagt, sådan den nu är, icke är tillräckligt skyddad. De skäl, på grund af hvilka jag anser mig kunna vara med om jagtmärke, torde icke nu närmare behöfva angifvas, men ber jag få säga, att om detta jagtmärke skulle på något sätt ingripa i jordegarnes rätt, kan jag icke vara med derom. Utskottet har emellertid i sin motivering ganska skarpt frambållit, att det förutsätter, att, derest jagtmärke införes, jordegarnes rätt skall skyddas och icke på något sätt inskränkas, och under sådana förhållanden kan äfven jag vara med om utskottets hemställan, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Boëthius: Herr grefve och talman, mina herrar! Det kan möjligen synas omotiveradt, att en person, som hvarken är intresserad jordegare eller jägare, uppträder i denna sak. Men alltsedan denna fråga började komma under Riksdagens behandling, har den synts mig vara af vikt med afseende på de konsekvenser, som den innebär, konsekvenser, hvilka möjligen kunna bedömas äfven af personer, som äro hvarken jordegare eller jägare.

En ärad talare på Skånebänken yttrade, att det vore orätt att ställa sig afvisande mot det berättigade sträfvandet att få till stånd bestämmelser, som hindra oloflig jagt. Ja, det vill jag också vara med om, och kunna vi få en jagtlag, som på ett tillfredsställande sätt ordnar dessa förhållanden, har jag ingenting deremot. Men hvad jag ej vill vara med om är jagtskatt i någon form, ty jag fruktar, att under alla yrkanden på jagtskatt, de må nu framträda under mer eller mindre skyddande förklädnad, ligger i sjelfva verket ytterst ett annat syfte; det kunna vi nemligen få anledning att misstänka, när vi se, hvad denna jagtskatt innebär i andra länder.

Det har af gammalt funnits ett sträfvande att monopolisera jagten för vissa klasser. Detta sträfvande framträdde under äldre tider i det öfriga Europa i mycket upprörande former. Det uppträdde t. ex. i Frankrike under den gamla regimen som ett förbud för alla ofrälse att jaga, d. v. s. som ett fullständigt monopoliserande af jagträtten för adeln. I vår tid kan ju icke komma i fråga, att adeln, allra minst hos oss, kräfver ett sådant monopol, men nog kan man finna

en sträfvan att få denna rätt monopoliserad för klasser, som i viss mån beträffande samhällsställning kunna påminna om adeln i gamla tider.

Ang. förslag
till jagtlag
(Forts)

Det nu föreliggande förslaget om jagtmärken är ganska oskyldigt till sitt yttre, men det kan i allt fall vara fråga, om det icke är bäst att stämma i bäcken. Komma dessa jagtmärken att bli antagna i en lag, hvilket möjligen kan blifva följden, om denna Riksdagens skrivelse kommer till stånd, är det fråga, om vi icke gjort en begynnelse, som kan få ledsamma följder. Ty det kommer då nog icke att att dröja länge, innan det säges, att dessa jagtmärken icke äro tillräckliga: vi skola ha jagtskatt för hvar och en, som går med bössa. När man då känner förhållandena bland de obemedlade klasserna, så inser man, att detta blir ungefär detsamma som att hindra mindre bemedlade jordegare och deras söner, arbetare och andra icke rika personer från att alls jaga, och dermed är jagten monopoliserad till förmån för herrar sportjägare.

När allt kommer omkring kan nog äfven detta till utseendet oskyldiga stadgande leda derhän.

Det heter visserligen, att *jordegare* och deras familjer skola få jaga på egen mark, men på många ställen i vårt land är det så, att jorden är så fördelad, att det är omöjligt att drifva jagt, om man skall hålla sig inom egen skogsmark, hvarför jordegarne der pläga öfverenskomma att lemna jagten fri åt hvarandra, eller sådan häfd är rådande. Så förhåller det sig t. ex. på flera ställen i Dalarne. För att nu en hemmansegare eller hemmansegareson der, om denna jagtlag antages, skall få jaga, måste han skaffa sig ett sådant der jagtmärke. Och då detta för honom skulle utgöra en ganska afsevärd utgift, blefve jagträtten faktiskt inskränkt för dessa hemmansegare.

Men, säger man, det är ju *kommunen*, som skall besluta om jagtmärken, och då *kan* ju kommunen visa sig liberal och ej införa sådana. Ja, men i stora delar af vårt land, särskildt de nordliga, har det uppstått jordegare, som hafva ganska mycket att säga i kommunens angelägenheter, jag menar bolagen, hvilka sitta inne med ofantliga skogsmarker. Då kan det ju hända, att dessa, af intresse för jagten på sina marker, på kommunalstämma drifva igenom bestämmelser om dyra jagtmärken och derigenom, på sätt som ofvan antydts, faktiskt upphäfva jagträtten för de mindre hemmansegarne och åboarne å bolagets egendomar.

Nu kan man säga: detta vore väl icke så skadligt. Jo, det är skadligt, för det första därför att det är skadligt att göra inskränkningar i den gamla odalmannarätt, som vårt folk eger. Det har icke lyckats i Sverige ens under ståndsväldets tid att göra jagten till ett monopol. Men det är vidare skadligt *derför*, att det vore att hindra vår ungdom från det fria, stärkande lifvet i skog och mark, som jag anser vara af stor betydelse för ungdomen. Och det är slutligen farligt från en högre ståndpunkt, nemligen för skyttesaken. Skall skytte-

Ang. förslag
till jagtlag.
(Forts.)

saken verkligen hafva någon framtid här i landet, då böra ungdomens skyttetäflingar icke vara inskränkta blott till att skjuta till måls, utan denna ungdom bör också kunna få begagna sin skjutskicklighet till jagt i skog och mark, och dervid tänker jag i synnerhet på de nordliga delarne af vårt land. Det kan en gång i farans stund vara af stor betydelse, att vi särskildt der hafva unga män, som fått öfva sig i denna »förskola till kriget», såsom man kallat jagten.

Den ärade talaren på skånebänken hade emellertid ett yttrande, som jag tror, att det är att taga fasta på. Han sade, att han erkände, att det vore så olika förhållanden inom olika delar af vårt land. Ja, det är ju mycket möjligt, att sådana här jagtmärken kunna vara passande för de södra delarne, särskildt för Skåne. Men på grund af de synpunkter jag anført, anser jag, att en dylik jagtlag skulle verka i högsta grad skadligt för de stora skogsbygderna i landet. Skall därför en sådan lagstiftning komma till stand, tror jag, att man får tänka på den utvägen, att man gör *speciallagstiftningar* för olika delar af landet. Men då denna utväg icke är antydd i lagutskottets förslag till skrifvelse, och då jag fruktar, att, om Andra Kammaren antager detta lagutskottets förslag, det kommer att gifva ytterligare fart åt sträfvandet att monopolisera jagten, att göra den till ett privilegium för sportjägarna och att beröfva landets öfriga ungdom denna stärkande och äfven för fosterlandets försvar så betydelsefulla idrott, skall jag, herr grefve och talman, be att få instämma i yrkandet på afslag.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Backgården, *Bromée* i Billsta, *Olofsson* i Digernäs, *Nordin* i Hammerdal, *Söderberg*, *Pettersson* i Tjärsta, *Spånberg*, *Högstedt*, *Hultkrantz*, *Nordin* i Sättna, *Hultstein*, *Olsson* i Sörnäs, *Lindgren* i Islingby, *Österberg*, *Persson* i Tällberg, *Ericson* i Ransta, *Hansson* i Solberga, *Segerdahl*, *Johansson* i Öija, *Öberg*, *Bergström* i Skidsta, *Emthén* och *Norberg*.

Herr Olofsson i Avik: Herr talman! Jag ber att i hufvudsak få instämma med den siste ärade talaren på upsalabänken, särskildt i allt hvad som rörde införande af jagtmärken. Jag finner hvad han derom anført vara alldeles på sin plats.

Jag skulle kunna inskränka mig till detta instämmande, men för den händelse detta lagförslag kommer under pröfning af regeringen, har jag ansett mig böra fästa uppmärksamheten på 12 §. Det står der uppräknadt, hvilka rofdjur skola blifva behandlade såsom skadliga sådana. Det heter nemligen: »Till skadliga rofdjur hänföras enligt denna lag björn, varg, lo, jerf, räf, mård, utter, säl, örn, berguf, hök och falk». — Ja, det tror jag nog, att dessa äro. Men enligt mitt förmenande finnes det dock ännu ett rofdjur, som är särdeles skadligt för det matnyttiga villebrädet, åtminstone i den trakt, hvarifrån jag är, nemligen gräflingen. Den finnes icke omnämnd här.

Jag anser, att den bör komma i fråga vid bestämmandet af de rofdjur, som skola anses skadliga för det matnyttiga villebrådet, och upptagas i denna 12:te §. Gräflingen gör nemligen faktiskt stor skada på det matnyttiga villebrådet dels derigenom, att den borttager äggen för de skogsfoglar, som hafva sina bon på marken, dels derigenom, att den borttager ungarne såväl från dessa skogsfoglar som från hararne. Jag skall därför be att få erinra derom, att, om en sådan lag som den nu föreslagna kommer i fråga, äfven gräflingen bör upptagas bland de skadliga rofdjuren.

*Ang. förslag
till jagtlag.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen afslutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan; och 2:o) på afslag såväl å nämnda hemställan som å den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen ansåg sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår såväl lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 33 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 147 ja mot 63 nej. Och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 9.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af 4 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, i hvilket utlåtande utskottet hemställt, att berörda, af herr A. G. Anderson i Himmelsby inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 130, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

*Ang. ändring
af 4 § väg-
lagen.*

I fråga härom yttrade:

Herr Anderson i Himmelsby: Herr talman, mina herrar! Såsom vi finna, har utskottet varit alldeles enhälligt i sitt beslut att afslå

Ang. ändring af 4 § väglagen.
(Forts.) min nu förevarande motion. Det finnes därför ingen anledning att antaga, att ett uttalande här af en mot utskottet stridande uppfattning skulle vinna något afseende, men jag kan dock i alla fall icke underlåta att yttra några ord till försvar för min motion.

I det nyss förut behandlade lagutskottsutlåtandet har väl utskottet ansett, att de motioner, som det utskottsutlåtandet rör, äro af ganska stor vikt och vidtomfattande betydelse, ty utskottet har der varit nästan enhälligt i sin tillstyrkande hemställan, medan återigen i fråga om min i det nu förevarande utlåtandet behandlade motion ingen reserverat sig mot utskottets hemställan om afslag å densamma. Utskottet anser väl, att den fråga, som min motion berör, är af ganska ringa betydelse, men derom kunna ju tankarne vara delade. Den är dock en skattefråga, som kan föranleda till ganska stora utgifter för de väghållningsskyldige; den fråga åter, som vi nyss behandlade i det föregående betänkandet, var endast en jagtfråga.

Det var en talare på blekingebänken, som vid behandlingen af fjerde hufvudtiteln yttrade, att han ansåg, att det svenska folkets rätt att sig sjelft beskatta var träd för nära, derigenom att icke ett förslag till lönereglering för officerare hade framkommit i samband med Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen om ny härordning förlidet år. Jag skall icke uttala mig öfver huruvida denna hans uppfattning är berättigad eller icke. Men i den frågan han berörde har Riksdagen åtminstone i år på grund af kongl. proposition fått rätt att säga sin mening, om också detta kunde ske först något senare. De återigen, som den nu föreliggande frågan rör, ha alldeles ingen möjlighet att göra sin röst gällande under nu varande förhållande annat än genom klagomål.

Såsom herrarne sett af motionen, har jag der föreslagit, att Konungens befallningshafvande icke skulle ega rätt att mot de väghållningsskyldiges önskan och häradsrättens utslag besluta anläggandet af nya vägar eller förbättring af gamla. Det synes mig, som om detta mitt förslag skulle vara värdt så mycket beaktande, att utskottet bort taga det med mera allvar än det gjort. Det finnes ju åtskilliga frågor, i hvilka Konungens befallningshafvande hafva beslutanderätt, men jag tror icke, att någon af dessa frågor är så ömtålig som den, hvarom här är fråga. Här pålägga Konungens befallningshafvande med den magt de hafva en skatt för all framtid på vissa samhällsklasser. Jag skall emellertid för tillfället icke längre uppehålla mig vid denna sida af saken.

Sedan utskottet relaterat innehållet af min motion, säger utskottet: »I nu förevarande motion uttalas önskvärdheten af en lagändring i syfte, att Konungens befallningshafvandes nuvarande rätt att i strid med de väghållningsskyldiges och häradsrättens afstyrkande besluta om anläggning af ny och omläggning af gammal väg måtte upphöra». På detta uttalande har emellertid lagutskottet gifvit ett mycket egendomligt svar. Utskottet säger nemligen strax derpå: »Men det är

ej tydligt, huru enligt motionärens mening borde förfaras för det fall, att, ehuru samtliga eller de fleste vid sammanträdet inför häradsrätten närvarande väghållningsskyldige yttrat sig afvisande beträffande anläggningen, häradsrätten dock tillstyrker densamma, eller tvärtom.» Lagutskottet anser således, att jag skulle ha uttalat mig för huru jag skulle vilja hafva en fråga ordnad, i hvilken jag alls icke begärt någon ändring. Jag har ju endast föreslagit en ändring i lagen för den händelse, att de väghållningsskyldige och häradsrätten *sammanstämmande* besluta, att en väganläggning icke skall komma till stånd, men jag har icke alls uttalat mig för någon ändring, om de *icke* äro eniga. Det är således tydligt och klart, att i senare fallet har landshöfdinge-embetet rätt att besluta som det anser vara lämpligast.

Jag måste erkänna, att jag finner det ganska egendomligt, att ett lagutskott, som man väl får antaga — och jag medgifver, att ett sådant antagande härvidlag är väl grundadt — representera så mycken bildning och visdom i flera afseenden, har kunnat komma fram med ett sådant argument mot en motionär som det af mig här ofvan citerade. Och kan jag icke finna annat, än att lagutskottet tänkt som så, att när en person är så kvalificerad som motionären och framlägger ett förslag sådant som det nu förevarande, behöfver det icke fästa något afseende alls vid detta förslag, utan kan affärda detsamma på hvilket sätt som helst, bäst endast med användande af klubban.

Vidare säger utskottet i sitt utlåtande: »Utskottet anser sig icke kunna förorda en inskränkning af Konungens befallningshafvandes ifrågavarande pröfningsrätt på sätt i motionen föreslagits. Det torde vara betänkligt att genom en sådan lagändring faktiskt utesluta möjligheten af en väganläggning, som, ehuru den ej tillvunnit sig intresse af flertalet utaf de väghållningsskyldige, dock skulle väl fylla ett behof från den allmänna samfärdselns synpunkt.» Utskottet uttalar härmed enligt mitt förmenande en mycket skarp dom öfver häradsnämnden. Då för icke så länge sedan frågan här var före om ersättning åt nämndemännen, gåfvos många vackra vitsord åt nämnden och tillades den många goda egenskaper, på samma gång som man uttalade den farhågan, att vi genom att bevilja nämndemännen ersättning för deras besvär skulle skada nämndens sammansättning, så att den icke skulle blifva så bra, som den nu är. Lagutskottet måtte emellertid härvidlag hafva en helt annan uppfattning, ty det har icke trott, att bland nämndemännen nu skulle finnas en enda så rättskaffens person, att han skulle kunna vara med om en väganläggning, om han ansåg den vara behöfelig. Det är ju så ännu och kommer väl att temligen länge så förblifva, att om en häradshöfding får en af nämnden med sig, så bestämmer han häradsrättens beslut. Jag undrar öfver att odalmännen inom utskottet kunnat vilja uttala en så sträng dom om sina kamrater på landsbygden inom häradsrätten. Om de öfriga ledamöterna af lagutskottet skulle hysa en sådan åsigt, tyckes det visa, att ordförandena i häradsrätterna på landet hafva en mycket dålig tanke om

Ang. ändring
af 4 § väglagen.
(Forts.)

Ang. ändring nämndens egenskaper. Men jag tror, att så icke skall vara förhållandet af 4 § väg- i allmänhet.

lagen.
(Forts.)

Utskottet fortsätter sedan: »För att emellertid Konungens befallningshafvande, mot ett afstyrkande af de väghållningsskyldige och häradsrätten, må besluta om en väganläggning, böra utan tvifvel tungt vägande och betydelsefulla skäl för ett sådant afgörande föreligga. En närmare undersökning skulle enligt utskottets mening säkerligen gifva vid handen, att i de fall, då ett dylikt beslut förekommit, goda skäl för detsamma kunnat anföras.» Jag ber att något få dröja vid denna punkt. Jag beklagar, att min ställning dervid kommer att blifva mycket obehaglig, ty jag måste till någon del beröra förhållanden, som angå vår ärade talman. Jag ber att få relatera, huru en väghållningsfråga blifvit behandlad, som gäller det väghållningsdistrikt, hvilket jag tillhör. År 1894 gjordes der framställning — utan de väghållningsskyldiges hörande — om anslag till omläggning och förbättring af en väg. Denna vägförbättring egde också rum och skedde i tre afdelningar. En af dessa delar blef färdig och afsynad år 1897, om jag icke missminner mig. Den byggnadskomité, som varit utsedd att leda arbetet, gick in till Kongl. Maj:ts befallningshafvande och begärde, att denna väg skulle öfvertagas till lagligt underhåll, och Konungens befallningshafvande resolverade, att den skulle öfvertagas till underhåll af vägkassan. Det är emellertid tydligt, att underhållet af denna väg skulle öfvertagas af dem, som haft underhållet af den gamla vägen. Men Konungens befallningshafvande resolverade, att vägen skulle öfvertagas af vägkassan. En följd af denna resolution blef ju, att äfven den gamla vägen skulle bibehållas och äfven underhållas. Såsom skäl för beslutet anfördes, att, då vägen enligt uppgjortt förslag var lagd ett stycke afsides från den gamla vägen, den af Konungens befallningshafvande ansågs såsom ny väg, och likväl söktes statsanslaget till omläggning och förbättring af den gamla vägen, och icke på grund af att någon ny väg ansågs behöflig.

Detta beslut öfverklagades hos kammarkollegium, som sedan återförvisade målet till Konungens befallningshafvande för de väghållningsskyldiges hörande. Dessa blefvo då sammankallade för att yttra sig öfver förslaget, och det skedde fyra år efter det vägföretaget var färdigt. Jag skall tillåta mig säga, att, om de väghållningsskyldige hörts angående förslaget, när anslag till vägunderhålningen begärdes, ingen enda röst skulle höjts för att två vägar skulle underhållas, men så skedde icke. Men fyra år derefter var frågan så framställd af Konungens befallningshafvande, att de väghållningsskyldige skulle yttra sig öfver huruvida vägen var nyttig och nödig. Det var ju tydligt, att ingen ville säga, att en väg, som var byggd med statsmedel, icke skulle vara nyttig eller nödig. Men hade frågan framställts på sådant sätt, att de väghållningsskyldige fått yttra sig om huruvida två vägar borde underhållas i stället för en, då skulle svaret blifvit helt annorlunda. Men nu är det, som sagdt, sannolikt, att de väghållnings-

skyldige få underhålla två vägar i stället för en, såsom meningen var, när anslag till vägomläggningen söktes.

Detta är dock icke det märkvärdigaste i denna fråga. Den senare delen af vägföretaget var färdig och afsynades sedan hösten 1899. Samtidigt dermed föranstaltade en person om anläggning af en ny väg bredvid och parallelt med och på icke en kilometers afstånd ifrån den, som nyss var omlagd med statsmedel. Med detta förslag gick han in till Konungens befallningshafvande och begärde, att framställning måtte göras om statsbidrag till detsamma. Nu var det litet egendomligt härvidlag. Den ifrågavarande personen bor inom Mjölby kommun. Han föranstaltade om sammankallande af invånarne i denna kommun för att uttala sig, om de ville biträda hans förslag. Han hade själf beslutat sig för att bekosta hvad som icke beviljades af statsmedel. Under sådana förhållanden fick han understöd för sin mening, men dervid fogades det vilkor, att de väghållningsskyldige skulle höras. Då svarade han emellertid, att detta icke kunde ske, enär vägen då icke skulle komma till stånd. Utan han skaffade sig fyra namn till på ansökningen, som han derpå ingaf till Konungens befallningshafvande. Han hade hört, att anslag icke skulle beviljas, om ansökningen derom icke inkomme före årets slut. Han var mycket angelägen om detta anslag, och det var så brådtom med detta ärende, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, till hvilken myndighet ansökningen om anslaget till vägbyggnaden inkom den 30 november, redan den 30 december var färdig med att tillstyrka anslaget, oaktadt det fans flera ansökningar om anslag, hvilande ett till en del sedan 1891. Klagan fördes emellertid hos Kongl. Maj:t af medlemmar i en kommun. Målet blef af Kongl. Maj:t återförvisadt för de väghållningsskyldiges hörande. Såväl dessa som häradsrätten sade nej, men icke desto mindre går Konungens befallningshafvande å nyo in till vederbörande med förnyad anhållan om anslag. Denna afslogs af Kongl. Maj:t, och vägen kom således icke till stånd. Men om Konungens befallningshafvandes mening blifvit fastställd, skulle två vägar här kommit att löpa parallelt på nära halfva sträckan, som af de väghållningsskyldige måst underhållas. Och de inkomster, som inflyta till vägkassan från andra än egare af jordbruksfastighet, skulle, att döma af de kostnader, som underhållet af den andra vägen vid auktion betingade, gått åt till underhåll af dessa begge vägar. Och detta hade blifvit en icke så liten tunga.

Utskottet säger: »Någon anledning torde icke heller förefinnas till farhåga, att Konungens befallningshafvande skall för framtiden missbruka ifrågavarande pröfningsrätt,» etc. Ja, jag har ofvan visat, huru det går till.

Utskottet fortsätter: »för den händelse Konungens befallningshafvande skulle finna anledning att emot afstyrkande yttrande från de väghållningsskyldige och häradsrätten påbjuda anläggning af en väg, som ej vore nödig för den allmänna samfärdseln eller för de väghållningsskyldige alltför betungande, hafva ju de, som finna sitt intresse

Ang. ändring
af 4 § väg-
lagen.
(Forts.)

Ang. ändring af 4 § väglagen. deraf kränkt, tillfälle att genom besvär i vanlig ordning förskaffa sig rättelse härutinnan.»

(Forts.)

Ja, det är ju fullkomligt riktigt och väl, att den rätten finnes, ty det är icke blott i detta enda fall, som jag relaterat, Kongl. Maj:t upphäft Konungens befallningshafvandes utslag i frågor af förevarande art. Det är ju väl, att Kongl. Maj:t vakar öfver att lagar och författningar efterleivas och icke få missbrukas. Men kan det vara lämpligt, att domstolar, derigenom att Konungens befallningshafvande fattar dylika beslut, skola uppehållas en lång tid med sådana här frågor? Det föreligger nu 76 mål hos kammarkollegium om anläggning af vägar. Jag kunde visserligen icke få alldeles klart, om icke bland dessa frågor några rörde klagan öfver att föreslagen väg icke blifvit beslutad, men i så fall utgjorde dessa senare frågars antal icke mer än 2 eller 3. Om jag då antar, att hälften af de mål, som afgjorts i kammarkollegium rörande anläggning och förbättring af vägar, gå till Kongl. Maj:t, blir det väl ändå icke så litet, som dessa begge myndigheter få att göra i anledning af sådana här — om jag skall säga — misstag.

Då jag icke tror, att någon fara för att nödiga kommunikationer icke skulle komma till stånd komme att föreligga, äfven om Konungens befallningshafvandes rätt att emot de väghållningsskyldiges och häradsrättens sammanstämmande afstyrkande föranstalta om nya vägar upphörde, skall jag bedja att få yrka bifall till min motion.

Jag inser nog mycket väl, att det icke egentligen lönar sig att göra något yrkande. Men det var en votering i en annan fråga, hvilken jag anser icke så mycket viktigare, och jag ber därför kammaren icke illa upptaga, om äfven jag kommer att besvara med en votering. Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Herr Nilsson i Skärhus: Då den ärade motionären, såvidt jag hörde, icke gjorde något yrkande och jag icke skall tillåta mig att på något sätt svara på alla tillvitelser, som han gjorde såväl emot Kongl. Maj:ts befallningshafvande som emot utskottet, ber jag endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mine herrar! Väl har det framställts många och befogade anmärkningar mot 1891 års väglag, och ännu flera anmärkningar skulle också med fog kunna framställas emot denna lag, men någon anmärkning så fullständigt obefogad, enligt min uppfattning, som den af motionären framställda har jag knappast kunna tänka mig. Visserligen kan man också hysa sina betänkligheter i en sak, som har nära samband med detta, nemligen det förhållande, att häradsrätten skall lemna utlåtande i frågor, som röra anläggning af nya eller omläggning af gamla vägar, då denna häradsrätt i allmänhet måste anses jäfvig. Mot denna anmärkning

invänder man emellertid helt naturligt, att häradsrätten icke skall fälla utslag, utan endast afgifva ett sakkunnigt yttrande.

*Ang. ändring
af 4 § väg-
lagen.
(Forts.)*

För min del har jag således nog funnit detta vara en brist, men motionären har alls icke rigtat sin anmärkning mot detta förhållande, utan han vill, så vidt jag kan finna, snarare tvärtom, att häradsrätten skall få afgörande beslutanderätt i dessa fall. Men jag hemställer till herrarne, huru det skulle vara möjligt att få till stånd ens en enda väganläggning, om det skulle fordras enhälligt beslut inom ett väghållningsdistrikt, innan man kunde få en väg. Jag tror, att det skulle vara absolut omöjligt.

Motionären har också framställt en annan anmärkning i sin motion, nemligen derom, att Konungens befallningshafvande i strid med gällande väglag beslutat, att nya vägar skulle anläggas. Jag kan icke förstå, huru det skall gå till att lagstifta mot Konungens befallningshafvande i sådana fall, ty icke får man väl ändra lagarna, därför att det till äfventyrs skulle finnas dömande myndigheter, som icke åtyda dem, utan i sådant fall får man väl anlita helt andra utvägar.

Nu kan det ju hända, att man i den valkrets, motionären representerar, befinner sig i en så lyckligt lottad ställning, att man der har tillräckligt med vägar förut. Jag deremot är icke i så lyckligt predikament som han; jag tycker tvärtom, att Konungens befallningshafvande är för njugg vid beslutande om nya väganläggningar. Medan således motionären anser, att Konungens befallningshafvande är för medgörlig vid behandling af framställningar om väganläggningar, tycker jag deremot, att Konungens befallningshafvande afslår allt för många sådana framställningar. Det förefaller mig därför, som om väglagen i detta fall skulle vara bra som den är, då man å ena sidan anser, att man får för litet vägar, medan man å andra sidan klagar öfver att man får för mycket sådana. Anledningen till de olägenheter, som må hafva yppats å ett eller annat håll, torde ingalunda ligga deruti, att Konungens befallningshafvande har makt och myndighet i dessa fall, utan på helt andra håll såväl i den ort jag representerar som i den ort motionären representerar.

Jag skall icke inlåta mig på motionärens privataffärer, som han mycket noggrant refererade, utan endast be att i korthet få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Jag har emellertid icke velat låta detta motionärens förslag gå oanmärkt förbi, därför att jag anser, att det skulle innebära en mycket stor fara, om man på något sätt skulle inskränka Konungens befallningshafvandes rätt att besluta om nya väganläggningar. Jag anser, att en sådan inskränkning skulle vara till skada för våra kommunikationer, och goda kommunikationer, äfven landsvägar, hafva så stor betydelse och så stort inflytande särskildt på jordbruket, att det skulle vara i högsta grad olyckligt, om man på något sätt försvårade deras utveckling.

Herr Wallmark instämde.

Ang. ändring
af 4 § väg-
lagen.
(Forts.)

Herr Spånberg: Från min ort har jag den erfarenheten, att det är synnerligen lämpligt, att den klandrade bestämmelsen kvarstår i väglagen. Utom de af lagutskottet anförda skälen härför, så finnes det en hel mängd andra. I min valkrets, som är mycket långsträckt, finnas flera jernvägsstationer, som ligga på gränserna mot närliggande härad, och de nödvändiga utfartsvägarne från dessa härad till jernvägsstationerna beröra icke på flera ställen det härad, om hvilket jag talar, mera än på en kortare sträcka. Då de väghållningsskyldige hafva hörts rörande omläggandet af utfartsvägar från dessa jernvägsstationer, hafva deras ombud ofta sagt nej, möjligtvis med undantag af eller annat ombud från den socken af häradet, der vägen går fram. Häradsrätten har också i regel utlätit sig i enlighet med majoritetens af de väghållningsskyldige yttrande. Det är då fördelaktigt, att Konungens befallningshafvande får utöfva pröfningsrätten, hvilka väganläggningar och vägförbättringar som äro nyttiga äfven för andra härad och för länet; i, annat fall komma troligen inga andra vägar till stånd än sådana, som ligga i centrala delar af väghållningsdistriktet. Från denna synpunkt anser jag det vara alldeles nödvändigt, att denna paragraf står kvar i väglagen, och det är icke ett, utan många fall, som visa, att den måste sta kvar, för att anläggning af nya och omläggning af gamla vägar skola komma till stånd.

Yrkar bifall till lagutskottets utlåtande.

Herr Anderson i Himmelsby: Jag finner, att förhållandena måtte vara mycket olika på olika orter, ty från det län jag tillhör ligga tre mål hos kongl. kammarkollegium, deri det klagas öfver af Konungens befallningshafvande beslutade anläggningar af vägar. Ett afgjordes för ett par månader sedan i den rigtning, att Konungens befallningshafvandes framställning afslogs.

Det förvånar mig, att herr Daniel Persson, som ju skall vara mycket folklig, hade den uppfattningen, att det icke skulle vara möjligt att få en väganläggning till stånd, om mitt förslag skulle gå igenom. Om jag icke misstager mig, är herr Daniel Persson själf nämndemau, och det skulle då icke behöfas mera, än att han biträder ordföranden i den rätt, der han är medlem af nämnden, för att Konungens befallningshafvandes rätt att besluta om anläggningar af vägar icke skall vara upphäfd. Jag tycker därför, att det är ett stort misstroende af herr Daniel Persson mot nämndemännen att antaga, att det icke skulle finnas en enda inom en häradsrätt, som vore så rättvis, att han ginge med häradshöfdingen i en sådan fråga som denna, om han ansåge vägen behöflig, ty på häradshöfdingens rättskänsla torde väl icke herr Daniel Persson tvifla. Det var en häradshöfding, som, då frågan om väganlagen behandlades, sade, att det icke var de väghållningsskyldige, som voro angelägna om nya vägar, utan att det var Konungens befallningshafvande, som dref igenom dem, och ändå framställde denne talare förslag derom, att Riksdagen under vissa

förhållanden skulle bevilja anslag till hela kostnaden för väganläggningar. Således se vi, att åtminstone denna härads höfding var mycket angelägen att få till stånd nya vägar.

Ang. ändring
af 4 § väglagen.
(Forts.)

Som jag nyss sade, tro de herrarne, som yttrat sig emot förslaget verkligen, att det icke skulle finnas en enda inom nämnden, som skulle vara nog rättvis att biträda ordföranden, om en föreslagen väganläggning verkligen skulle vara för allmän trafik behöflig? Jag tycker, att det är ett mycket skarpt uttalande, och det får herr Spångberg ursäkta mig för, och jag har bättre tanke om våra häradsnämnder.

Vidare skall jag be att få säga ytterligare något gent emot utskottet, som jag icke framhöll, då jag nyss hade ordet. Lagutskottet tyckes anse det synnerligen farligt att såsom jag föreslagit i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte taga under ompröfning en ändring af väglagen i den af mig föreslagna rigtningen. Emellertid tror jag, att till följd af de många klagomål, som till Kongl. Maj:t i sådana frågor ingått, regeringen bäst känner de trakasserier, som de väghållningsskyldige äro utsatta för, då det är fråga om anläggning af vägar, och jag tror därför, att Kongl. Maj:t bättre än lagutskottet skulle kunnat bedöma denna fråga, och svaret på min motion då möjligen kunnat blifva annorlunda.

Jag vidhåller mitt förut framställda yrkande i frågan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen å de derunder gjorda yrkandena framställda propositioner blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 10.

Slutligen föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående återförening af afsöndrad lägenhet med stamhemmanet.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Till bordläggning anmälades följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om inrättande af en riksförsäkringsanstalt;

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af statsbidrag för ny reglering af viss del af Åmål i följd af den staden år 1901 öfvergångna brand;

n:o 38, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

n:o 39, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

n:o 21, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående beskattning af cigarrer och punsch; och

n:o 22, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets memorial n:o 17 i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande n:o 4, med förslag till ändring i 17 § i bevillningsförordningen m. m.;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 36, i anledning af väckt motion om ändring af 13 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873;

n:o 37, i anledning af väckt motion om tillägg till skiftesstadgan den 9 november 1866;

n:o 38, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande af den proportionella valmetoden vid val af stadsfullmäktige;

n:o 39, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande af den proportionella valmetoden vid val af kyrkofullmäktige samt kyrko- och skolråd i stad; och

n:o 40, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 26 § 1 mom. samt 30 § i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883; samt

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande byggnadsförhållandena på Malmberget och Kiruna.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *A. F. Broström* under 2 dagar fr. o. m. den 10 april
 och » *A. Sundblad* » 5 » » » 11 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,26 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.

Fredagen den 11 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *A. T. Odelberg* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af viss del af kronolägenheten Lindholmen n:o 1 i Göteborgs och Bohus län; och

angående försäljning af ett område från kungsladugården Skälby i Kalmar län.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herr *A. Hedins* i Stockholm å kammarens bord hvilande motion, n:o 186.

§ 4.

Föredrogs, men blefvo åter bordlagda statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 35, 36, 37, 38 och 39, bevillningsutskottets

hetänkande n:o 21 och memorial n:o 22, lagutskottets utlåtanden n:is 36, 37, 38, 39 och 40 samt Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 18.

§ 5.

Afgåfvos följande nya motioner, nemligen af:

herr *C. A. Lindhagen*, n:o 187, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående valrätt för qvinnor till Andra Kammaren; och

herr *A. Hedin* i Stockholm, n:o 188, angående tillsynen öfver tryckta skrifterns offentliggörande.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>J. W. Lundin</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 12 april
och » <i>O. A. Brodin</i>	» 3 » » » 12 »

§ 7.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående patientafgifterna vid upptagningsanstalter för sinnessjuka.

§ 8.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.